

RIKOSS

Poljudnoznanstvena revija s področja ljudi z okvaro vida

številka 2 / 2022

KOLOFON

RIKOSS

Poljudnoznanstvena revija s področja ljudi z okvaro vida

letnik 21, številka 2 / 2022

ISSN 1854-4096

Izhaja 4-krat letno v elektronski in zvočni obliki in je brezplačna.

Spletna stran: <http://www.zveza-slepih.si/rikoss/>

Izdaja: Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije

Glavni, odgovorni in tehnični urednik: Marino Kačič

Uredniški odbor / sodelavci: Anja Uršič, Brane But, Metka Pavšič, Miha Srebrnjak, Safet Baltič, Sabina Dermota

Lektoriranje: Vida Črnivec

V reviji se objavlja priporočila in izsledke testiranja nove specialne IKT opreme, strokovne članke o spoznanjih z relevantnih področij, možnostih za izobraževanje, delo in prosti čas, o izkušnjah v povezanosti/vključenosti, o osebnih življenjskih in delovnih izkušnjah ljudi z okvaro vida, njihovih svojcev in strokovnjakov vseh podpornih služb ter drugo. Vsi prispevki so avtorizirani, avtentični in se nanašajo na področje "ljudje z okvaro vida".

=====

Avtorske pravice za prispevke, sprejete v objavo, pripadajo reviji Rikoss. Uredništvo si pridržuje pravico preurediti ali spremeniti dele besedila, če tako zahtevata jasnost in razumljivost, ne da bi o tem prej obvestilo avtorja. Avtorji prispevkov so odgovorni za avtentičnost besedila in svoja stališča.

© Revija Rikoss (ime, oblika in vsebina) je zaščitena z zakonom o avtorskih pravicah. Revija ali katerikoli njen del ne smeta biti razmnožena ali spremenjena v kakršni koli obliki (elektronski, zvočni, tiskani ali drugi obliki) brez predhodnega pisnega dovoljenja lastnikov avtorskih pravic: © Revija RIKOSS in Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije.

Domov Uredništvo Naročite brezplačen Rikoss

=====

KAZALO

UVODNIK: **Poslanica ZDSSS ob tednu slepih in slabovidnih**

Ljubljana, 23. 5. 2022

AVTOPORTRET: **Valentin Cundrič**

Pesnikovanje, bilka, za katero se držim kot človek

POPOTNIŠKI UTRINKI: **Sibirija po Bajkalsko-amurski magistrali**

Ema Brelih

INTEGRACIJA: **eUprava: prednosti elektronskega poslovanja za družine in mlade**

mag. Alenka Koporc

INVALIDSKO VARSTVO: **Nova lista tehničnih pripomočkov Zakona o izenačevanju možnosti invalidov**

Brane But

DOBRO JE VEDETI: **Eholokacija in bela palica venomer kot partnerja pri mobilnosti oseb z okvaro vida**

Slavica Bukovec Zupanič

PAMETNI TELEFONI: **Predstavitev aplikacije Vision for blind people in HBO Max**

Safet Baltič

NAMIGI IN NASVETI: **Kaj storiti, ko se računalnik ne zažene (2. del), Kako izbrati pravi zunanji trdi disk (2. del)**

Brane But

NOVIČKE: **Prihaja digitalni bon '22 – razkrivamo, kje ga boste lahko izkoristili, Blinda – mobilna avdio knjižnica za slepe in slabovidne, V veljavi nova pravila plačevanja s karticami pri spletnih nakupih, 25 novih ukrepov za digitalizacijo, med njimi so tudi E-volitve**

Miha Srebrnjak

MEDNARODNE NOVIČKE: Izboljšave evropskega statističnega sistema, Posvet na temo samovozečih vozil, Nova urbana agenda, Sklad ukrajinske enotnosti pri WBU, Akt o digitalnih storitvah.

Anja Uršič

UVODNIK: **Poslanica ZDSSS ob tednu slepih in slabovidnih**

Avtor: Polona Car, vodja posebnih socialnih programov

Prvi teden v juniju je že tradicionalno namenjen ozaveščanju videčih o potrebah in prilagoditvah ter tudi težavah, s katerimi se srečujemo slepi in slabovidni v vsakodnevnih situacijah. Te nam v vsakdanjem zasebnem, poklicnem in javnem življenju povzročajo vrsto bolj ali manj težkih izzivov, ki pa jih je v razumevajoči in odprti družbi največkrat mogoče v veliki meri omiliti oziroma odpraviti.

Po dveh letih, ko je epidemija močno zaznamovala naša življenja in tudi izvajanje naših aktivnosti ter programov, si letos v okviru Tedna slepih in slabovidnih ponovno obetamo vrsto dogodkov v živo, s katerimi bomo na eni strani prebujali zavest videčih o slepoti in slabovidnosti, ter se ponovno množično družili in veselili na skupnih srečanjih.

Letošnje leto je »supervolilno leto«, saj smo aprila volili novo sestavo Državnega zbora RS, jeseni pa nas čakajo še volitve Predsednika RS ter lokalne volitve članov občinskih svetov ter županov občin. Zaradi tega smo na Zvezi društev slepih in slabovidnih posebno pozornost posvetili dostopnosti volitev in volišč. V sodelovanju z direktorjem in strokovno službo Državne volilne komisije RS (v nadaljevanju DVK) smo izvedli več delovnih razgovorov, v okviru katerih smo predlagali prilagoditve, ki bi omogočale samostojnejšo izvršitev volilne pravice za slepe in slabovidne. Žal se stvari se na zadevnem področju premikajo počasneje, kot bi si želeli oz. kot so priporočila Evropske zveze slepih, ki temeljijo na Konvenciji OZN o pravicah invalidov. Kljub temu pa lahko izpostavimo z DVK dogovorjene novosti, saj smo na nedavnih državnozborskih volitvah slepih in slabovidni imeli na razpolago nekatere rešitve, ki jih v preteklosti nismo poznali. S pomočjo sredstev DVK smo tako letos prvič v zvokovni obliki pripravili javne objave o kandidatnih listah za vse volilne enote (od 1 do 8), vključno z dvema posebnima volilnima enotama (9 in 10) za volitve predstavnikov italijanske in madžarske narodnostne manjšine.

Prav tako smo vse vlagatelje kandidatnih list prosili, da nam pošljejo zvočne posnetke svojih programov, s katerimi smo informirali vas, slepe in slabovidne člane. Ugotavljamo pa, da na samih voliščih še vedno potrebujemo določeno mero pomoči druge osebe. Z državno volilno komisijo bomo poizkusili v jeseni storiti še korak naprej, tako da bodo volitve predsednika še bolj dostopne osebam z malo ali nič ostanka vida.

O Zvezi društev slepih in slabovidnih Slovenije

Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije (ZDSSS) je reprezentativna invalidska organizacija, ki deluje na državni ravni in zastopa slepe in slabovidne s prirojeno ali pridobljeno okvaro vida, pri čemer smo v letu 2020 praznovali 100 let organiziranega delovanja slepih in slabovidnih. Istočasno imamo tudi status nevladne organizacije z javnim statusom na področju sociale, kulture, zdravstva in šolstva.

Dejavnosti ZDSSS v obliki posebnih socialnih programov se na državni ravni izvajajo z namenom ugotavljanja in zadovoljevanja potreb slepih in slabovidnih ter zagovarjanja njihovih pravic. ZDSSS si prizadeva za izboljšanje izobraževalnih in zaposlitvenih možnosti, socialne in zdravstvene oskrbe ter spodbuja slepe in slabovidne, da aktivno sodelujejo v procesu odločanja in živijo polno ter neodvisno življenje.

V ZDSSS je povezanih devet medobčinskih društev (MDSS), ki s svojo dejavnostjo pokrivajo območje Republike Slovenije. Tudi medobčinska društva izvajajo posebne socialne programe. V društva je trenutno vključenih prek 3.650 posameznikov, ki se v društva včlanjujejo prostovoljno.

Ljubljana, 23. 5. 2022

[Na vrh](#)

AVTOPORTRET: **Valentin Cundrič**

Pesnikovanje, bilka, za katero se držim kot človek

V tokratnem avtoportretu se tokrat predstavljam Valentin Cundrič. Bralcem spregovorim o svoji poti izobraževanja ter poklicni poti. Zapišem, kako sem se skozi življenje soočal z zelo slabim vidom, zapišem o svoji ljubezni do pesnikovanja in slikanja, pa tudi o nagradah, ki sem jih prejel, ter kdo me v življenju najbolj podpira.

Foto: Tihomir Pintar

Rojen sem 14. februarja 1938, v številčni kmečki družini na Poljšici pri Gorjah. Sčasoma so starši ugotovili, da zelo slabo vidim. Pregled je pokazal, da sem bil rojen s prirojeno sivo mreno. Močna slabovidnost je prišla do izraza, ko sem, šestleten, obiskoval prvi razred. To je bilo še med drugo svetovno vojno. Po zaključku vojne sem bil v Ljubljani operiran na obeh očesih. Očesni kirurg je bil profesor Leopold Jerše, operacija mu je odlično uspela. Dobil sem očala za na blizu, na daleč pa še vedno nisem videl. Tako v šoli nisem videl na tablo. Nisem videl, kaj

je bilo napisano, nisem videl zemljevida.

Spominjam se dogodka na gimnaziji, pri predvojaški vzgoji, ki me je zelo prizadel. Profesor me je postavil za komandirja čete, jaz pa sem komandiral čisto narobe, saj nisem videl nog sošolcev. Deležen sem bil posmeha in tudi opomina. Nasploh so name, kot že prej vrstniki v rojstni vasi, gledali sošolci z nekakšno zlobo. Na tem mestu bi pohvalil zakonski par Muzlovičev; gospa je učila biologijo in mi je v prvi gimnaziji sama risala v zvezek amebe, gospod pa je učil geografijo in je v razred prinesel poleg zemljevida zame posebej še globus. Žal sta se potem odselila v Maribor.

Tako sem bil vseskozi osamljen in sem se zatekal v domišljjski svet. Pesniški talent sem verjetno podedoval po teti Franci, ki je pesmi objavljala v verskem Bogoljubu. Osem let star sem že napisal celotno pesem o ptičku, ki gleda v moje okno, ne upa pa prileteti k meni.

Pesem se glasi: Zakaj si prišel ptiček k meni,/ko na vejici čepiš!/Daj mi željo razodeni,/se bojiš, ko le molčiš?/S spevom vabi me čarobnim,/a nikdar ne prileti./Družiti s hudobnim svetom/ptiček se boji./

Že iz te pesmi je razvidno, da sem bral Gregorčiča, pa tudi Prešerna. Tako sem trinajstleten napisal prvi sonetni venec, objavil sem ga v šolskem glasilu Strune. Sploh je sonetni venec užival moje zanimanje nenehno do danes.

Dokončal sem gimnazijo in študij slavistike ter se za nekaj let zaposlil kot profesor na osnovni šoli.

Žal pa je leta 1973 sledilo veliko poslabšanje vida. Imel sem odstop mrežnice in pojav zelene mreže. Poslali so me celo na zdravljenje v Berlin. Zdravljenje ni uspelo in sem ostal brez vida na levem očesu. Od takrat dalje se je stanje vida menjavalo od popolne slepote do delnega vida po operaciji glavkoma in presaditvi roženice. Vendar sem se moral posloviti od poučevanja in se predčasno upokojiti.

Nikoli pa nisem nehal pisati. Do zdaj sem napisal okrog sto pesniških zbirk, osemnajst proznih del, dve drami, štiri zbirke aforizmov, štiri knjige otroških pesmi in precej knjig o jeziku.

Do pred nekaj leti sem še zmoget pisati daljše tekste in pesmi, ki sem jih nato tudi natipkal v računalnik. Sedaj pa daljših tekstov ne zmorem pisati več, omejil sem se na zapis misli, to so dvovrstični aforizmi. Zapisujem si jih izključno ponoči v postelji, na slepo, kjer imam vedno pripravljene listke in pisalo. S pomočjo leče zapisano prepišem na list, ki mu rečem rokopis. Pomagam si z najdebelejšim črnim markerjem. Pri vpisu v računalnik mi pomaga govorec. Ko pišem slepo, mi govori, katero črko sem pritisnil in tudi prebere vrstico. Tako vem, da sem pravilno napisal. Napake pa potem popravi moja žena.

V obdobju, ko sem imel še zmeren vid, sem tudi slikal in slike razstavljal tudi na skupinskih razstavah, na primer po Sloveniji, v Italiji in v Estoniji.

Leta 1967 sem se poročil; imam dve hčerki, dva vnuka, dve vnukinji in dva pravnuka. Živim na Jesenicah.

Prosti čas preživljam na sprehodu v parku ob stolpnici, kjer živim, spremlja me seveda žena, ostali čas pa sem ob radiu. Televizijo poslušam, gledati je ne morem.

Nekajkrat sem bil tudi nagrajen. Leta 1980 sem dobil Gorenjsko Prešernovo nagrado; leta 2011 sem postal častni občan Občine Jesenice; leta 2019 mi je Zveza slepih in slabovidnih Slovenije podelila priznanje za življenjsko delo.

Če sklenem: Pesnikovanje je zame bilka, za katero se držim kot čuteč in razmišljujoč član družine, ki me razume in podpira.

Na vrh

POPOTNIŠKI UTRINKI: **Sibirija po Bajkalsko-amurski magistrali**

(2.del)

Avtorica: *Ema Brelih*

Urednica rubrike: *Metka Pavšič*

V prvem delu potopisa sem predstavila potovanje po severu Finske in delu Sibirije v zimskem času, tokrat boste lahko brali o tem, kako je v Sibiriji poleti, na vlaku, od severnega dela Bajkalskega jezera do Ohotskega morja in do otoka Sahalin. Potovala sem poleti 2017. Želim, da tudi vsi bralci, ki imate težave z vidom, dobite predstavo o tej ogromni deželi in ljudeh.

Pred leti sem bila ob Bajkalskem jezeru, s Transsibirsko železnico, bolj mimogrede, saj je bil cilj Mongolija. Tu pa tam sem pri sebi pomislila, da je to nedokončana zgodba, a je bila bolj v ozadju. Bolj me je zanimala Afrika, južna Amerika, plemena, druge kulture. A velikokrat se v življenju zgodi preblisk, dogodek, trenutek, klik in takrat se začne... Ko sem zdolgočasena in brez idej v knjižnici z očmi tipala po knjigah, mi je pogled obstal na knjigi A. P. Čehova: *Iz Sibirije: Otok Sahalin*. Ko sem jo, prebrano na dušek, odložila, sem se presedla za računalnik; med brskanjem sem naletela na popotniški vodnik *Siberian BAM Guide* iz leta 2001. Natančno, konkretno in uporabno opisana pot od Bajkalskega jezera do vzhoda, do Ohotskega morja, vključno z otokom Sahalin. Odlično! Naredila sem okviren načrt, prek spleta rezervirala karte za vlak in se odpravila. »Če je to pot opravil Čehov pozimi in s kočijo, jo bom v teh modernih časih tudi jaz,« sem si dajala korajžo. Prav veliko nisem razlagala naokoli, saj pravzaprav nisem imela pojma, kaj me čaka in bi me vprašanja ter pomisleki drugih le vznemirjali. S sogovorniki smo navadno na kratko zaključili, da grem nekam v Sibirijo, približno tja, kjer poteka znamenita Transsibirska železnica.

Bajkalsko-amurska magistrala - BAM

Bolj natančno je to železniška proga imenovana Bajkalsko-amurska magistrala, ki poteka približno 400 km severneje kot znamenita Transsibirska železnica; dolga je 4.300 km. Načrtovati so jo začeli že pred letom 1933 in gradnja je s prekinitvami in zagoni trajala do leta 1984, ko je bila odprta celotna trasa, še vedno pa ni dokončan odsek proti severu, do Jakutska. To govori tudi o tem, kako zahtevna je bila gradnja. Večina trase poteka po t. i. permafrostu, trajno zmrznjeni zemlji. Teren se poleti zmehča in zato je potrebno traso na poseben način utrditi, da »kljubuje« naravnim procesom. Gradili so jo kaznjenci, politični pregnanci, ki so živeli v gulagih, zagnani komsomolci, delavci iz vseh koncev nekdanje SZ. Pred odhodom sem naredila načrt za eno ali dvodnevne postanke v mestih Bratsk, Severobajkalsk, Novaja Čara, Tynda, Verhojansk, Novi Urgal, Komsomolsk-na-Amure, Vanino – Sovetskaja Gavan in prevoz s trajektom na otok Sahalin.

Na vlaku

Rdeča nit tega potovanja je zagotovo vožnja z vlakom.

Foto: Vozi vlak v daljave

Železniške postaje so velike, vzdrževane, dokaj moderne, izstopajoče. V manjših krajih je to največja in edina zanimiva stavba. Povsod so lične in pregledne usmerjevalne table, kraji so izpisani tudi v latinici. Glavnina vlakov je namenjenih tovrstnemu prometu. Prevažajo rudo, premog, les iz notranjosti in nekatere postaje so velika vozlišča tovornih vlakov. Prehodi med tiri za potnike pa niso prijazni. Na eni postaji je prestopanje z vlaka na petem na vlak na prvem tiru potekalo tako, da je bilo treba po številnih stopnicah na zračni most, kar nekaj metrov po ravnem in potem po stopnicah dol, s prtljago vred. Pozabi na dvigalo. In še deževalo je, streha pa vsa luknjasta. In še nekaj podobnih neprijetnosti za potnike je bilo na teh postajah. Ja, tovor je dragocen. Diamante in zlato najbrž ne prevažajo v teh vagonih, a tudi druge rude niso kar tako. A tudi dolga potniška vlakovna kompozicija je markantna. Še bolj pa je markanten red. Točnost prihodov in odhodov, procedure na železniški postaji in pri vstopu na vlak. Pred vsakim vagonom stoji sprevodnica. Ne vem zakaj, ampak na tem mestu so najpogostejše ženske. Uniforma. Kapa, »šapka«, bluza z ovratnikom in sivomoder kostim s krilom, čevlji črni z nižjo peto; delujejo strogo in resno, a so prijazne. Sprevodnici ob vstopu v vagon izročiš vozovnico, ona tebi rjuho in prevleko za blazino, nato pa te pospremi do kupeja. Posteljina je čista, diši po sveže opranem perilu. Tudi sicer so vlaki preprosti, večinoma leseni kupeji, tudi okenski okvirji so leseni, ležalniki so čvrsti, železni, a vse je čisto. Nasploh je značilnost ruskih predmetov, da so konkretni, težki, grobi, neuničljivi. Med dolgo vožnjo si lahko privoščiš topel napitek, vroča voda je vedno na voljo v samovarju na koncu hodnika. Postrežeš si v kozarcu, ki je tudi tipičen za vlak. Kovinsko ogrodje, v katerem je steklen, grob kozarec. Pri stevardesi, ki ima svoj prostor v majhni »sobici« nasproti samovarja lahko kupiš instant čaj, kavo, juho, piškote, sok.

Potnikov, sopotnikov ni veliko, ravno prav. Družine, študenti, največ je delavcev. Vsak se drži zase, tisti, ki so v skupinicah ali parih, imajo svoje pogovore, skorajda šepetajoče in obzirne do drugih. Le tu in tam zaslišim dekliško hihitanje. Sama se takoj lotim urejanja postelje, da se lahko čimprej razkomotim, si pripravim nekaj za branje in se vsakokrat prav z užitkom uležem, globoko zajamem sapo in se prepustim dopustovanju. Zadremam. Zaspim. Se prebudim. Pogledam skozi okno. Še vedno breze, iglavci, močvirje. Vlak upočasni. Naredim fotko. Ne bo kvalitetna, a

za spomin bo že dobra. In se počasi spet namestim v vodoraven položaj in v svoj svet. Sedem, osem, dvanajst ur vožnje. Vmes nekaj postankov in zamenjava sopotnikov. Oče in hči, ki sta bila na nekem zdravniškem pregledu, par z otrokom in psom, delavec, ki odhaja na tritedensko delo v rudnik na severu, študent s slušalkami na ušesih, ... Skrbna sprevodnica pride vsaj uro pred izstopom do mene, preveri, če sledim situaciji, me opozori, naj se počasi zbudim, pripravim, pospravim, ... vrne karto in pobere posteljnino. Izstopim. Ja, treba bo izstopiti tudi iz sanjavega brezdelja, odpreti oči, se razgledati, poskušati vsaj malo ujeti utrip in življenje kraja, ki sem si ga določila za postanek.

Postanki

Mesta, ki so nastala ob in zaradi železniške proge, so hitro zacvetela, zdaj pa, tako pravijo, tudi že venijo. Po razpadu Sovjetske zveze se je marsikaj spremenilo, prebivalci se odseljujejo zaradi zaprtja tovarn, rudnikov, ... a morda je to le prehodno obdobje. Sibirija je neprecenljiv vir naravnih bogastev. V začetku so bila naselja večinam lesena, kmalu so jih zamenjali veliki, enostavni, drug drugemu podobni bloki. Vsako mesto ima svoj muzej lokalne zgodovine. So zelo enostavni, preprosti, po domače bi rekli, da so staromodni. To pomeni, da so na razstavnih policah predmeti, orodja, obleke, kamnine in vse je na dosegu roke, lahko se potipa. No, na nekaterih predmetih se je nabralo tudi nekaj prahu, ampak to se za starine tudi spodobi. V muzejih vidimo, kako je potekalo priseljevanje, raziskovanje naravnih virov, gradnja železnice in mest v nečloveških pogojih, prikazano je življenje v gulagih. O tem, kakšne so bile usode preganjancev, kaznjencev, komsomolcev, vseh delavcev. Veliko jih je umrlo, veliko jih je v teh krajih ostalo, si ustvarilo družino. Tudi po razpadu Sovjetske zveze in nemirih v sosednjih državah so se nekateri preselili v sirska mesta. Srečala sem Azerbajdžanca, Kirgiza, Gruzijca in druge. V vsakem muzeju je tudi maketa železniške postaje in fotografije iz časov gradnje ter zaslužnih ljudi. Ljudje živijo v blokovskih naseljih, ki so si podobna in nezanimiva. A v vsakem kraju, kjer sem se ustavila in prenočila, me je pričakalo kaj posebnega. Predolgo bi bilo opisovanje vsega, a naj omenim, da sem se znašla na proslavi na Dan železničarjev. To je eden pomembnejših praznikov, saj je železnica vitalnega pomena za življenje v teh krajih. Proslava, ki ji je sledila veselica, je bila dogodek za cel kraj.

Ljudje

Na tem potovanju sem se počutila kot en sila navaden, majhen človek v čisto navadnem svetu. Ne kot tujec, ne kot gost. S svojo slovenščino, srbohrvaščino, osnovnošolskim branjem cirilice in nekaj ruskimi besedami sem se kar dobro sporazumevala. V spominu mi za vedno ostajajo ljudje, s katerimi sem se srečala na tej poti. Gospa na železniški postaji, upravnica doma za delavce. Stara okoli 40 let, v svetli uniformi, urejena, primeren make up, frizura, najbolj pa so mi padli v oči nohti, nalakirani po novejših modnih smernicah. Ni komplicirala, ni me ocenjevala in preiskovala, ampak mi je prijazno svetovala, kaj naj si ogledam v njihovem mestu in mi uredila sobo. Na eni od železniških postaj me je gospa, ki imela v hrambi mojo prtljago, ob odhodu še enkrat poiskala na peronu. Podarila mi je malo ikono in mi zagotovila, da me bo njena molitev spremljala na moji poti. Ganljivo. V vasici, kakih

deset kilometrov oddaljeni od mesta, sem stopila v majhno leseno cerkev. Dve domačinki sta čistili in pripravljali vse za veliko slovesnost naslednji dan. Hoteli sta, da ostanem. Povabili sta me na kosilo, lahko bi spala pri njih. Neverjetno gostoljubje.

Foto: Domačinki v cerkvi pripravljata vse za slovesnost

Na drugi postaji sem se zaklepetala z moškim, ki dela v rudniku, daleč od družine in doma. Trudil se je z angleščino, poznal evropska mesta, zanimivo. V rudniku dela dvajset dni skupaj in nato je deset dni prost. Do doma ima en dan z vlakom. Ena od sprevodnic je pričela pogovor z mano, ker je slutila, da sem slovanskih korenin. Njen sin se je preselil v Črno goro in ko je zvedela, da sem Slovenka, nekoč v Jugoslaviji, sva postali kar sosedi. Vožnja s trajektom na Sahalin je trajala 24 ur. Nekaj časa sem bila na palubi, nekaj v salonu, ostalo pa v kajuti. Štiri ženske smo bile na zelo majhnem prostoru. Pogovor dolgo časa ni prav stekel. Na koncu pa smo bile že skoraj prijateljice, vsaka s svojo življenjsko zgodbo. Kar nekaj stvari smo si zaupale. Žal smo se razšle brez pozdrava z moje strani, ker so nas višje sile ločile. Več o tem v nadaljevanju. Večinoma so se vsi nekoliko čudili, kaj me je zaneslo v te kraje, saj turistov tako rekoč ni. Tudi sama sem do Sahalina srečala zgolj eno majhno skupino zahodnih turistov in na trajektu enega Japonca, s katerim sva – kot turista, tujca - pristala na bolj natančni obravnavi pri vstopu na Sahalin.

Kot v filmu

Ta »bolj natančna obravnava« je izgledala tako, da so naju ob izhodu iz trajekta policaji ločili od ostalih potnikov, posedli v marico in odpeljali na policijsko postajo. Prav veliko niso govorili, rekli so, da gremo na kontrolo. Tam so naju odložili v nek zaprt prostor z enim okencem. Slišalo se je, da so zunanja vrata zaklenili. Okence je bilo zagrnjeno. Zadaj so se slišali koraki in govorjenje. Potem so začeli uniformirani možakarji hoditi ven, noter, s telefoni, pločevinasta vrata so kar naprej loputala. Naju

ni nihče pogledal. Po dolgem času naju pokličejo in stopiva k okencu. Japonec je bil živčen, nič se niso mogli sporazumeti. Tako sem postala še prevajalka. Sledilo je izpolnjevanje nekih obrazcev. Po vseh procedurah je prišlo na vrsto še fotografiranje: obraz iz vseh profilov, ob tem držiš spredaj v višini ramen, list s svojim imenom in priimkom – kot kriminalci, ki jih išče Interpol - in vsak prst na rokah s treh strani. Na koncu so nama ukazali naj sedeva na neko klop. In sva sedela. Nič. Japonec je nekaj brskal in smrkal, nato se je tudi on umiril. Nič. Naenkrat je bilo meni dovolj in sem šla k okencu, vztrajala toliko časa, da me je nekdo le pogledal in ogovoril ter mi rekel, da lahko grem, na avtobusno postajo. To me je vznemirilo. Imela sem težak nahrbtnik in pojma nisem imela, kje je tista avtobusna postaja. Rekla sem, naj me peljejo tja, kjer so me pobrali. Še prej pa smo uredili, da so poklicali nekoga, ki je prevzel Japonca. Če bi bil čas zlato, bi ga tu dobila poln nahrbtnik. Dogodivščina pa je bila!

Še nekaj o hrani

Biti sem morala pazljiva. Problemu se reče mikrovalovna pečica. V velikih restavracijah, ki so večinoma samopostrežne, ali majhnih okrepčevalnicah na ulici, hrano pripravijo že jutraj, ali pa je v hladilniku še od prejšnjega dne. Ko naročiš, jo pogrejejo v mikrovalovnih pečicah. Ko zvonček na pečici zacinglja, je program ogrevanja zaključen in krožnik s hrano je pred tabo na pultu. Včasih je bil krožnik neznansko vroč, še večji problem pa je bila hrana. Zunaj vroča, znotraj mrzla, ali obratno. Ravno prav ni bilo nikoli. Če ne bi bilo te nadloge bi bila hrana perfektna: čufte, pire krompir, juhe, boršč, razni ocvrtki iz krompirja in zelenjave.

Sahalin in potovanje se izteka

Na Sahalinu je drugače. Bolj svetovljansko, pisano, razigrano na poseben način. Kljub težki zgodovini. Sahalin je bil v preteklosti otok kaznjencev, in A. P. Čehov je potoval na ta otok zato, da bi videl v kakšnih razmerah tu živijo pregnanci. Kasneje, med drugo svetovno vojno in po njej, so se tu križali interesi Japoncev in Rusov, dolgo časa je bil obisk otoka mogoč le s posebnim dovoljenjem.

Meni je obisk otoka dobro del. Res. Parki, bujno zelenje, velik muzej, kavarne, celo katoliška cerkev. Naletim na velik folklorni festival, dva dni uživam v plesih, glasbi, petju umetnikov, ki jih srečujem povsod v mestu. Ohranjajo živo izročilo »staroselcev«, so pripadniki narodov severnega pola. Oblečeni so v noše, ki so krojene večinoma iz jelenovih kož, tudi obutev je usnjena, igrajo na tipične instrumente kot so bobni, tamburini, neke vrste godala, nekaj, kar je podobno drumlici, ... Med njimi so zelo znani pevci in glasbeniki.

Foto: S plesalcema na Sahalinu

Imela sem dva dni časa in sem se odpravila z avtobusom na skrajni jug otoka. Na skrajnem jugu je bilo na obali veliko ribičev. Nisem ravno poznavalec morskih živali, a prepričana sem, da tako velikega nabora ne vidiš povsod. Ob cesti so prodajali svež ulov. Ogromne rakovice, več vrst rib, školjke. Dobila sem vtis, da prednjačijo raki, rakovice, rdeči, z velikimi kleščami, nemirno so se premikali. Ljudje so kupovali po dva, tri. Pooblačilo se je, pričelo je pihati, rahlo rositi. Avtobus pride šele zvečer. Odločila sem se, da bom štopala. »To sem počela v mladih letih, torej znam,« sem odganjala rahlo tesnobne občutke. Kmalu mi je ustavil avto. Moški srednjih let. Prav veliko se nisva pogovarjala, a važno je, da sem srečno prispela do hotela.

Sahalin ni bila zadnja postaja tega potovanja. Še en postanek je bil in sicer Habarovsk. Čeprav je tudi to mesto sredi Sibirije, leži ob Transsibirski železnici in skorajda na meji s Kitajsko. To je moderno, carsko mesto in po eni strani so pritegnile mojo pozornost velike moderne stavbe, cerkve, urejena riviera ob ogromni reki Amur, številni turisti, sproščeni domačini, a obenem se mi je kar malo tožilo po spokojni domačnosti in preprostosti odmaknjenih mest in ljudi preteklega tedna.

Sibirija je ogromna, v vseh pogledih. Zagotovo je veliko področji, kamor še ni stopila človeška noga. Je pa tudi veliko predelov, ki jih je človeška noga že osvojila, uničila, zastrepila, oropala. Ob zaključku mi prihaja pred oči vodič iz zimskega potovanja, Ajar, Jakut, ki je veliko potoval, tudi po Zahodni Evropi. Zadnja leta svoj dopust preživlja doma, v odročnih krajih daljnega vzhoda, okoli Jakutska. Tri dni hoje, prečkanja mrzlih rek, čudenja nad raznolikostjo in bogastvom Zemlje. Čuti, da je to njegov dom. Biti doma v Sibiriji, ali kjerkoli, pomeni, imeti dom na Zemlji! Če/ko začutim, da je Zemlja moj Dom, potem zanjo skrbim, jo pospravljam, varujem, obnavljam, ohranjam za naslednje rodove.

Na vrh

INTEGRACIJA: **eUprava: prednosti elektronskega poslovanja za družine in mlade**

Avtor: *mag. Alenka Koporc* (sodelavka portala eUprava: Ministrstvo za javno upravo, Direktorat za informatiko, Urad za razvoj digitalnih rešitev)

Urednica rubrike: *Sabina Dermota*

V prejšnji številki revije Rikoss smo vam predstavili državni portal eUprava, ki je centralni portal države za elektronsko poslovanje ljudi z državnimi institucijami, kot so na primer upravne enote in centri za socialno delo. V tokratnem prispevku predstavljamo nekaj možnosti elektronskega poslovanja za družine in mlade, na primer: vloga za pravice staršev ob rojstvu otroka, otroški dodatek, subvencioniranje vrtca, vozovnice za javni prevoz, štipendije.

V današnjem hitrem načinu življenja nam zmanjkuje časa za razna opravila in tudi družine pri tem niso izjema. Na eUpravi smo zato ob sodelovanju z različnimi ministrstvi za družine in mlade razvili nekaj elektronskih postopkov. Mladi so praviloma dokaj dobro ali celo odlično vešči uporabe elektronskih naprav in si zato elektronskih postopkov želijo bolj kot uporabe klasičnih poti. Opravljanje postopkov prek eUprave prihrani uporabniku marsikateri obisk upravne enote ali centra za socialno delo, poleg tega pa pomeni tudi prihranek časa in denarja, saj lahko elektronske vloge oddajamo od doma ali kjerkoli drugje.

Elektronske storitve za bodoče starše, starše z otroki in mlade

Pred rojstvom novega družinskega člana morajo bodoči starši poleg priprave na njegov prihod urediti tudi koriščenje materinskega in očetovskega dopusta. To storijo tako, da oddajo vlogo na center za socialno delo. Od letošnjega marca lahko to bodoča mama in oče opravita elektronsko prek eUprave. Pogoji je, da imata urejeno svojo digitalno identiteto (digitalno potrdilo ali smsPASS), ki je bila podrobno predstavljena že v prejšnji številki. S svojo digitalno identiteto se pred izpolnjevanjem vloge prijavita na portalu eUprava, izpolnjevanje vloge pa poteka enostavno in hitro, saj se osebni podatki vlagatelja vloge v vlogo prenesejo samodejno iz uradnih registrov.

Vloga za pravice matere ob rojstvu otroka

Vloga za pravice matere ob rojstvu otroka je objavljena na povezavi:

<https://e-uprava.gov.si/podrocja/druzina-otroci-zakonska-zveza/pravice-prejemki-druzine/materinski-dopust.html>

Vloga za pravice očeta ob rojstvu otroka

Vloga za očeta za uveljavljanje pravic ob rojstvu otroka je objavljena na povezavi:

<https://e-uprava.gov.si/podrocja/druzina-otroci-zakonska-zveza/pravice-prejemki-druzine/ocetovski-dopust.html>

Vloga za otroški dodatek in subvencioniranje vrtca

Po rojstvu otroka lahko starši prek eUprave oddajo tudi elektronsko vlogo za pridobitev otroškega dodatka, nekoliko kasneje, ko otrok zraste in začne hoditi v vrtec, pa jim je na voljo tudi vloga za pridobitev subvencije za znižano plačilo vrtca.

Vloga je na povezavi <https://e-uprava.gov.si/podrocja/vloge/vloga.html?id=1599>

Vodič za starše ob rojstvu otroka

Seveda pa morajo starši ob rojstvu otroka opraviti tudi druge postopke, kot so na primer izbira pediatra, naročilo osebnih dokumentov za otroka in drugo. Poleg tega pa z rojstvom otroka pridobijo tudi nekatere druge pravice, kot je na primer davčna olajšava. Da bi staršem ob veselem dogodku rojstva novega družinskega člana prihranili skrbi, da česa pomembnega ne bi pozabili, smo na eUpravi pripravili vodič za starše z opisom potrebnih postopkov ob rojstvu otroka. Vodič je dostopen na povezavi

<https://e-uprava.gov.si/podrocja/druzina-otroci-zakonska-zveza/vodic-rojstvo.html>

Državna štipendija

Tudi družine, ki imajo nekoliko starejše otroke, lahko na eUpravi najdejo veliko uporabnih storitev. Med temi je vloga za pridobitev državne štipendije, ki je objavljena na povezavi

<https://e-uprava.gov.si/podrocja/izobrazevanje-kultura/stipendije/drzavna-stipendija.html>

Vloge za subvencionirane vozovnice v javnem prometu

Vloga za pridobitev subvencionirane vozovnice v javnem potniškem prometu je objavljena na povezavi

<https://e-uprava.gov.si/podrocja/izobrazevanje-kultura/visoka-in-visja-sola/subvencionirana-vozovnica.html>

Vloga je namenjena dijakom in študentom, ki obiskujejo srednjo šolo oziroma fakulteto, ki je oddaljena od njihovega doma več kot 2 km. Če so dijaki ali študenti mladoletni, morajo vlogo oddati njihovi starši oziroma zakoniti zastopniki.

Vloga za pridobitev štipendije

Trenutno za dijake pripravljamo tudi možnost oddaje vloge za pridobitev štipendije za deficitarne poklice in vloge za pridobitev Zoisove štipendije. Slednje bodo lahko oddali tudi študenti. Obe vlogi bosta za elektronsko oddajo prek eUprave predvidoma na voljo v mesecu juniju.

Vabimo vas, da obiščete portal eUprava in uporabite možnost elektronske oddaje vlog. Prosimo vas, da eUpravo predstavite še kakšnemu uporabniku, ki je še ne pozna, pa bi mu uporaba koristila.

Veseli bomo tudi vašega odziva, kako ste bili z uporabo elektronskih storitev zadovoljni. Prepričani smo, da lahko z vašo pomočjo in vašim sodelovanjem storitve še izboljšamo. Zato bomo veseli vaših predlogov, katere storitve morda še pogrešate in kaj bi na eUpravi še želeli?

Za pomoč in podporo se lahko obrnete na Enotni kontaktni center:
080 2002, ali po elektronski pošti: ekc@gov.si

[Na vrh](#)

INVALIDSKO VARSTVO: **Nova lista tehničnih pripomočkov Zakona o izenačevanju možnosti invalidov**

Avtor in sodelavec: *Brane But*

V Uradnem listu RS št. 58/22 z dne 29. 4. 2022 je bil objavljen Pravilnik o spremembi Pravilnika o tehničnih pripomočkih in prilagoditvi vozila, ki je izdan na osnovi Zakona o izenačevanju možnosti invalidov. Dosedanja priloga Pravilnika, ki vsebuje listo tehničnih pripomočkov, je bila nadomeščena z novo prilogo.

Na novi listi tehničnih pripomočkov so s prejšnje liste ostali naslednji tehnični pripomočki za slepe in slabovidne:

- govoreči kalkulator,
- govoreči indikator svetlobe in barv,
- prenosna elektronska lupa,
- ura za slepe osebe,
- ura za slabovidne osebe,
- govoreči diktafon,
- govoreča osebna tehcnica,
- govoreča kuhinjska tehcnica,
- programski vmesnik za uporabo osebnega računalnika za slepe osebe,
- nadgradnja programskega vmesnika za uporabo osebnega računalnika za slepe osebe,
- programski vmesnik za osebni računalnik za povečavo in branje,
- nadgradnja programskega vmesnika za osebni računalnik za povečavo in branje,
- mobilni telefon,
- tablični računalnik,
- prenosni ali namizni računalnik,
- govoreči merilec krvnega tlaka,
- naprava za pisanje brajevih oznak (labeler),
- govoreči termometer z brezžičnim tipalom za zunanjo temperaturo,
- potezni meter z govorno podporo.

Na listo tehničnih pripomočkov so na novo dodani naslednji tehnični pripomočki za slepe in slabovidne:

- vizualno in taktilno prilagojena merilna posodica za tekočine,
- govoreči osebni termometer,
- komplet za risanje (geometrijski pribor),
- prilagojena indukcijska oziroma steklokeramična kuhalna plošča z govorno podporo,
- pametni ročaj za belo palico.

Med mobilnim telefonom, tabličnim računalnikom in prenosnim ali namiznim računalnikom je ostala izbira za nabavo enega od teh treh tehničnih pripomočkov.

Pametni ročaj namestimo na belo palico. Pomaga slepim osebam pri zaznavanju ovir od pasu navzgor s pomočjo ultrazvočnega senzorja, kar nam sporoča z vibracijami. Na pametnem ročaju je vgrajen zaslon na dotik, zvočnik in mikrofoni, ki nam v povezavi s pametnim telefonom omogoča samostojno iskanje lokacij oziroma navigacijo do zelenega cilja.

Pri tehničnih pripomočkih govoreči kalkulator, ura za slepe osebe, govoreči diktafon, govoreča osebna tehničnica in govoreča kuhinjska tehničnica je pri pogojih za upravičenost razen 4. in 5. kategorije slepote in slabovidnosti dodana še 3. kategorija. Pri uri za slabovidne je k 2. in 3. kategoriji dodana še 1. kategorija.

Pri nadgradnji programskega vmesnika za uporabo osebnega računalnika za slepe osebe in pri nadgradnji programskega vmesnika za osebni računalnik za povečavo in branje se je dosednji znesek 250,00 EUR povečal na 350,00 EUR.

Pri mobilnem telefonu, tabličnem računalniku in prenosnem ali namiznem računalniku se je dosednji znesek 320,00 EUR povečal na 450,00 EUR.

Pri govorečem indikatorju svetlobe in barv se je doba trajanja iz dosedanjih 5 let povečala na 7 let.

Nova lista tehničnih pripomočkov velja in se uporablja od 14. 5. 2022 dalje.

Povezava do nove liste:

https://www.uradni-list.si/files/RS_-2022-058-01261-OB~P001-0000.PDF

Vir: <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2022-01-1261/pravilnik-o-spremembi-pravilnika-o-tehnicnih-pripomockih-in-prilagoditvi-vozila>

[Na vrh](#)

DOBRO JE VEDETI: Eholokacija in bela palica venomer kot partnerja pri mobilnosti oseb z okvaro vida

Juan Ruiz – ambasador svobode gibanja

Avtor: Slavica Bukovec Zupanič

Med 21. in 24. aprilom letos se je na povabilo Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije pri nas mudil svetovno znani inštruktor eholokacije Juan Ruiz. V reportaži z njegove delavnice si boste lahko prebrali o tem, kaj sploh je eholokacija in katere veščine so potrebne pri uporabi le-te, kako si z eholokacijo pomagamo v neznanem okolju, pa tudi o hkratni uporabi bele palice in eholokacije.

Razčistimo torej najprej, kaj je eholokacija. Gre za proces, pri katerem organizem, ki se nahaja v nekem prostoru, proizvaja zvok. Ta se odbija od predmetov v okolici, organizem pa nato s poslušanjem odmevov razbere obliko in položaj teh predmetov okrog sebe. Na tak način si lahko ustvari sliko okolice, ki sicer ni tako popolna kot vizualna podoba, je pa zagotovo boljša kot nič. Znano je, da se je eholokacija močno razvila pri nekaterih živalih: pri netopirjih, zobatih kitih, pri delfinih ter nekaterih ptičih. Spontano jo dnevno uporabljamo tudi slepe in močno slabovidne osebe. Da jo vse premalo izkoriščamo sebi v prid, je na svojem predavanju v Ljubljani poudaril edini uradni slepi inštruktor mobilnosti v Evropi Juan Ruiz. Cilj njegovega predavanja je bil slepe in slabovidne vzpodbuditi k razvoju in večji uporabi drugih čutov.

Na začetku predavanja/delavnice o eholokaciji za odrasle, ki ga je Zveza organizirala v prostorih URI Soča in je zaradi velikega števila prijavljenih potekalo dveh terminih, se je Juan Ruiz predstavil kot zagovornik svobode gibanja. Razlog obiska pa je njegova sposobnost, da se prosto premika brez težav in da pojasni ljudem, da se lahko tudi oni premikajo brez večjih težav, torej udobno, prijetno, kar se da hitro in učinkovito ter da v povsem novem okolju za lažje premikanje uporabijo vse informacije, kot jih uporablja tudi sam. Inštruktor, ki je začel eholokacijo učiti leta 2010, je do danes to delo opravljal v približno 30-ih državah. Sicer prihaja iz ameriške organizacije Visioneers, trenutno pa živi na Dunaju. Razloži nam, da je prišel v Avstrijo predavat na podoben seminar in zaradi njegovih uspehov, zlasti pri otrocih, se je stkalo sodelovanje s tamkajšnjim Ministrstvom za izobraževanje.

Juan Ruiz je skozi delavnico večkrat poudaril, da orientacija in mobilnost zanj pomenita svobodo, največ svobode, kot je lahko ima slepa oseba, kar pomeni, da ta oseba lahko gre kamorkoli, kadarkoli in kakorkoli. Vse to je zanj svoboda, ki prinaša tudi večjo kakovost življenja. Toda sposobnost prepoznavne prostora in zbiranja informacij o njem je potrebno razvijati. To sicer ni lahko, poudarja, a je zelo koristno. Zanj namreč ni pomembno, kam gre. To je zmeraj povezano s tem, kako zaznava svoje okolje, pri čemer mu koristijo izkušnje, občutenje ter način uporabe informacij, ki jih zberejo njegovi možgani. Pravi, da človeški možgani kljub izgubi kakšnega od čutov, poskušajo zbrati čim več informacij iz okolja ter jih preusmeriti na druge centre. Juan Ruiz človeškemu možganu pripisuje neverjetne sposobnosti, ki po njegovem mnenju skorajda nimajo omejitev. Četudi zbrane informacije slepim pomagajo pri gibanju, ki je sicer drugačno kot pri videčih osebah, to še ni dovolj. K uspešnemu gibanju pripomorejo zlasti izkušnje, ki jih ima posameznik, izzivi, ki se jih oseba loti, pa tudi neuspehi, na katerih se uči.

S kratkim videom, ki ga je pred nedavnim posnel z BBC-jem, je ponazoril vsa dejstva, o katerih je govoril; to, do kakšne stopnje lahko posameznik razvije svoje sposobnosti in do kakšne stopnje zaznavanja lahko pride. Poudaril je, da je zlasti pomembno, kako s celim telesom zaznavamo in uporabimo informacije, ter dodal: »Naša telesa so v osnovi zaznavne antene, ki nam omogočajo izredno veliko informacij. In to morate početi slepi, da se lahko premikate naokrog, izzivate sami sebe in s tem rešujete probleme in živite kakovostno življenje kot si sami želite.«

Pa še beseda o omenjenem videu. V njem je prikazano, kako Juan povsem samostojno vozi gorsko kolo po dokaj ozki in strmi stezi tik nad prepadom ter pri tem uporablja informacije, ki jih zazna iz okolja in ki jih prejema od prijatelja, ki vozi kolo pred njim. Zobnik prijateljevega kolesa namreč vseskozi oddaja zvoke, ki jim Juan sledi. Predavatelj je video pokomentiral z besedami: »To je res lep primer tega, česa smo sposobni ljudje. Če bomo izzivali sebe in pričakovanja, ki jih imajo drugi ljudje do nas, potem bo to zahtevalo od nas veliko spretnosti. Gorsko kolesarjenje je res zahtevno, voziti mimo skal in po ovinkih ni enostavno. Ja, enkrat, sem skoraj zapeljal v prepad, a me je v tem primeru rešila sposobnost, da sem se zelo hitro odzval na občutek.«

Izredno zanimiva je Juanova trditev, da slepi ob vstopu v nepoznan prostor trpijo za sindromom nepopolne slike. V primerjavi z videčimi dobijo veliko manj informacij in zato se slepi venomer spopadajo s tem, kako dobiti kar se da popolno sliko. In raziskovanje je ena najpomembnejših veščin, ki jo razvijajo ljudje z namenom pridobivanja čim več informacij. Za tiste, ki so slepi od rojstva, je to v bistvu edini način, v nasprotju z onimi, ki so nekoč videli in vedo, po kakšnem konceptu je svet zgrajen. Dojemanje novega okolja res ni lahko, zahteva urjenje veščin, pomoč inštruktorjev mobilnosti, staršev in celotnega podpornega sistema. Zlasti pa je pomembno, da se slepa oseba premakne iz cone udobja. Seveda pa takšno početje prinaša več svobode in k temu pripomore tudi ehlokacija.

Po Juanovih besedah pa je zmotno razmišljanje, da ljudje, ki vzpodbujajo k uporabi ehlokacije, ne uporabljajo bele palice. »Palica je moja najboljša prijateljica! Ljubim jo! Dejansko, če bi moral izbirati med ehlokacijo in palico, bi izbral slednjo. Palica je namreč tista, ki mi bo povedala, če me bo naslednji korak ubil, ali ne. En napačen korak v določenih situacijah in je konec. Palica je del mene. Odvisen sem od nje. Odvisen sem od sebe. Povsod gre z mano in v nahrbtniku imam zmeraj rezervno. Imam lep odnos do nje in všeč mi je, ker se nikoli ne pritožuje,« je v zagovor beli palici v smehu povedal Juan Ruiz. A istočasno je opomnil na koristnost ehlokacije, sploh takrat, kadar so predmeti oddaljeni od nas več kot je dolžina naše palice. Kot ambasador gibanja tudi svoje učence venomer vzpodbuja k uporabi bele palice in da se pri hoji ne držijo druge osebe. V tem primeru je slepa oseba veliko manj aktivna, kot če hodi sama.

Skozi celotno predavanje je Juan Ruiz raziskoval predavalnico in to tako prefinjeno, da premikanja njegove palice skoraj ni bilo slišati. Zatrjuje, da se z njo dotakne le tistih predmetov, ki se jih hoče, v resnici pa venomer išče le prazen prostor. Za premikanje Juan hkrati zelo natančno uporablja palico in zvok. Ta lahko prihaja iz okolice, kjer se oseba giblje, to imenujemo pasivna ehlokacija, ali pa ga oseba umetno ustvari, kar pa je aktivna ehlokacija. Slepa oseba ima možnost oddajati različne signale, a on sam se najraje poslužuje kratkih in ostrih tleskov z usti. Izbral jih je iz čisto praktičnega razloga; ostali deli telesa so pri tem prosti, zvok pa prihaja v

isti liniji, kot so ušesa. Poleg tega so znanstvene raziskave pokazale, da ko eholokator uporablja tleskanje, možgani akustične podobe prevedejo v vidne podobe. Po njegovem se tleski najboljše slišijo, ko se človek smehlja, a hkrati v smehu doda, da to ne pomeni, da je tak človek zato srečen. Vendar zagovarja, da je to početje diskretno in natančno, kot vse ostalo, kar počne.

O tem, kaj si mislijo videči ljudje, ko vidijo naokrog hoditi slepo osebo, ki tleska z usti, pa Juan meni: »Moram vam zaupati skrivnost: videči ljudje zelo slabo slišijo, v bistvu ne znajo poslušati. Če pa že slišijo, mislijo, da je to super človek, ker uporablja to tehniko. A pomembno je, da vi tleskate na tisti jakosti, ki vam bo dala največ možnih informacij.«

Po Juanovi zagotovitvi se človek zelo hitro nauči metode eholokacije. A je potem potrebno čim večkrat sebe izzvati, dejansko se je potrebno prisiliti, da se te sposobnosti razvijejo. Treba je vaditi in vaditi! To je ves čas delavnice počel tudi naš predavatelj. Niti en sam trenutek ni postajal na mestu, ampak je vseskozi raziskoval prostor. Prav to je namreč njegova specialnost, zato sebe upravičeno imenuje »strokovnjak v raziskovanju«. In pri tem svojem početju se zanaša na, kot ga sam imenuje, akustični odtis, ki ga povzroči še tako majhna sprememba. To, kje v prostoru se človek nahaja, v kakšni razdalji so razporejeni predmeti okrog njega in kakšne so njihove teksture, vse to namreč povzroči drugačen odmev, ki ga je potrebno pretvoriti v informacije. Med njimi moramo potem izluščiti one bolj in one manj uporabne. Z zelo precizno prepoznavo predavalnice nam je Juan dokazal, da je res mojster svoje stroke.

Na delavnici, ki je minila sproščeno in zabavno, nam je Juan Ruiz posredoval kar nekaj strategij uporabe eholokacije v vsakdanji praksi. Zatrdil je, da bi vsakega od nas zelo hitro naučil osnov eholokacije. Ključno pri tem pa je, da kot inštruktor od vsakega učenca pričakuje, da je ta prepričan, da to zmore.

[Na vrh](#)

PAMETNI TELEFONI: **Predstavitev aplikacije Vision for blind people in HBO Max**

Avtor in sodelavec: *Safet Baltić*

Tokrat opisujemo večnamensko aplikacijo Vision iz tako imenovane linije umetne inteligence, ki je namenjena slepim in slabovidnim za pomoč pri vsakodnevnih opravkih, zatem pa še aplikacijo HBO Max; ta je namenjena splošni populaciji, pa tudi slepim in slabovidnim omogoča spremljanje multimedijskih vsebin.

Vision for blind people (vid za slepe osebe)

Aplikacija Vision je večnamenska aplikacija iz tako imenovane linije umetne inteligence, ki je namenjena v pomoč slepim in slabovidnim pri vsakodnevnih opravkih. Ko odpremo aplikacijo, se na zaslonu prikažejo različne možnosti in sicer po vrstnem redu:

- **Objects (predmeti);** če označimo to možnost, prične aplikacija v realnem času s pomočjo kamere skenirati našo okolico in zaznavati predmete; istočasno nam jih bralnik zaslona glasovno naznanja. Ko uporabljamo prepoznavo predmetov, aplikacija ponudi tudi gumb z imenom flash light (bliskavica), ki je v osnovi izključena in jo s tem gumbom vklopimo.
- **Read (beri);** ta gumb nam s pomočjo kamere omogoča branje dokumentov in ostalega natisnjenega in ročno pisanega teksta. Ko označimo to možnost, se prikažejo gumbi kot so go back (pojdi nazaj) in add image to start reading (dodaj sliko za pričetek branja). Ko tapnemo drugo opcijo, nam aplikacija ponudi 3 možnosti in sicer real time (realni čas), kar pomeni da bo aplikacija s pomočjo kamere in bralnika zaslona v realnem času brala dokument. Druga opcija je take foto (zajemi sliko), tukaj imamo opciji avtomatičnega ali ročnega zajema slike. Ko preskeniramo tekst, tapnemo gumb save scan (shrani preskenirano) in aplikacija s pomočjo bralnika zaslona prične brati tekst. Tretja in zadnja možnost pa je select photo (izberi sliko), pod katero prebrskamo našo napravo za shranjenimi slikami z besedilom, ki ga bralnik zaslona nato prebere.
- **Money (denar);** ko označimo to možnost, moramo najprej izbrat eno izmed štirih svetovnih regij in sicer: America, Europe & Middle East (Evropa in bližnji vzhod), North Asia (severna Azija) in South Asia & Oceania (južna Azija in Oceanija). Ko izberemo regijo, bo aplikacija pričela z avtomatičnem zaznavanjem bankovcev iz teh regij in nam jih bo s pomočjo bralnika zaslona brala.
- **Explore (raziskuj);** ko tapnemo to možnost, nam aplikacija prikaže našo trenutno lokacijo. Zatem se prikaže polje za iskanje naslovov in ko tapnete iskanje, vas aplikacija s pomočjo govora pelje do željenega cilja.

- Colors (barve); tukaj aplikacija omogoča prepoznavo barv, in sicer ko tapnete to možnost, vam ponudi gumb add image to identify color (dodaj sliko za prepoznavo barve). Ko tapnete gumb, pa aplikacija ponudi gumba take photo (zajemi sliko) in select photo (izberi sliko). Pod prvo možnostjo s pomočjo kamere zajamete sliko in tapnete use photo (uporabi sliko) in vam govor pove barvo. Če pa uporabite drugo možnost, vam ta ponudi izbiro shranjenih slik na vaši napravi.
- Distance (razdalja); ta možnost ponuja merjenje razdalje od telefona do točke, ki jo zazna kamera. Ko aktivirate to možnost, se na zaslonu prikaže izbira med metri ali pa anglosaškimi merskimi enotami. Zatem vam govor bere razdaljo do ovir in bližje kot smo točki, bolj naprava vibrira, s čimer si lahko pomagamo pri gibanju v prostoru in se tako izogibamo oviram.
- User's guide (uporabniška navodila); tukaj aplikacija ponuja navodila za uporabo. Ko tapnemo to možnost, se prikažejo navodila korak za korakom, skupaj s opisom sleherne možnosti, ki jo ponuja aplikacija.
- Support (podpora); če tapnete to opcijo, se odpre E-pošta, kjer lahko podate vaše pobude ali pa zahtevate odgovor na vaša vprašanja.
- Rate this app (oceni aplikacijo); tukaj pa lahko ocenite aplikacijo, in sicer z oceno od 1 do 5.

Aplikacija Vision žal ni brezplačna; njena je cena 9,99 €, naložite pa si jo lahko iz aplikacije App Store (trgovina aplikacij). Kar pa se tiče njene uporabnosti: je zelo preprosta za uporabo in navsezadnje ponuja zelo koristno možnost zaznave ovir v prostoru, kar je res lahko v veliko pomoč. Seveda pa je glede na izbiro sorodnih aplikacij, ki pa so brezplačne (še posebej Microsoftove Seeing AI), že zaradi tega ne priporočam.

HBO Max

HBO Max je aplikacija, ki je namenjena predvajanju multimedijских vsebin, kot so filmi, serije itn. Sama aplikacija je brezplačna in si jo lahko naložite iz aplikacije App Store (trgovina aplikacij), za predvajanje pa morate plačati naročnino, ki znaša 6.99 € mesečno, oziroma 54.99 € letno. V primeru, da ste uporabnik in plačnik IP televizije s programsko opcijo HBO in plačujete naročnino za le-to enemu izmed ponudnikov (Telekom, A1, T-2 ali Telemach), pa se v aplikacijo vpišete na naslednji način: v prvem koraku odprete spletno stran www.hbomax.com in v desnem zgornjem kotu strani kliknete link prijavi se. V naslednjem koraku izberete možnost poveži se prek ponudnika. Zatem izberete enega izmed zgoraj navedenih ponudnikov, ki mu plačujete naročnino na IP televizijo s HBO programsko opcijo. Nato vpišete

uporabniško ime in geslo s katerim dostopate do storitev pri vašem ponudniku. V zadnjem koraku pa ustvarite profil za spremljanje vsebin. Aplikacijo lahko s pomočjo bralnika zaslona uporabljamo tudi slepi in slabovidni. Opisujem pa jo zato, ker nam poleg dostopnosti za delo s pomočjo bralnika zaslona, omogoča tudi spremljanje multimedijskih vsebin. In sicer lahko pri določenih filmih in serijah izberemo avdio deskripcijo, ki je v angleškem jeziku, ter tudi slovenske podnapise, ki nam jih bralnik zaslona avtomatično bere med predvajanjem. Ko odpremo aplikacijo, se na dnu zaslona prikažejo 3 gumbi in sicer:

- Home (domov), ki je v osnovi že označen in nam na zaslonu prikazuje zadnje dodane vsebine, ter po vrstnem redu vsebine, ki jih spremljate.
- Search (išči); tu se na vrhu zaslona ponudi polje za iskanje filmov, serij in ostalih vsebin.
- My profile (moj profil); pod to možnostjo aplikacija ponudi izbiro profila, s katerim se želite vpisati, my list (moja lista), kjer se prikažejo vsebine, ki ste jih označili za ogled, downloads (preneseno), kjer se nahajajo prenesene vsebine, continue watching (nadaljuj z ogledom), kjer pa se nahajajo vsebine, ki jih gledate. Na koncu je še gumb settings (nastavitve), kjer lahko izberete jezik prikaza vmesnika, nastavitve prenosa podatkov in podobno.

Ko pa izberete enega izmed filmov ali serij in jo tapnete, se na zaslonu prikažejo naslednje možnosti: play (predvajaj), add to my list (dodaj na mojo listo), download (prenesi) in zatem podatki samega filma ali serije kot je dolžina in kratek opis. Ko tapnemo play (predvajaj), se prične predvajanje vsebine prikažejo se naslednji gumbi: audio & subtitles (avdio in podnapisi), kjer izbirate med jezikom predvajanja in tudi avdio deskripcijo, če je le-ta na izbiro, ter podnapise, zatem možnosti kot so 15 seconds back (15 sekund nazaj), play / pause (predvajaj / ustavi), skip ahead 15 seconds (naprej 15 sekund).

Kot sem že opisal v zgornjih vrsticah, je aplikacija dostopna za delo z bralnikom zaslona in če si želite spremljati filme in podobne vsebine na nam dostopen način, jo priporočam, še zlasti če ste že med plačniki HBO Max vsebin izbranemu ponudniku.

[Na vrh](#)

NAMIGI IN NASVETI: **Kaj storiti, ko se računalnik ne zažene (2. del), Kako izbrati pravi zunanji trdi disk (2. del)**

Avtor in sodelavec: *Brane But*

147. Kaj storiti, ko se računalnik ne zažene (2. del)

Nadaljujemo z navajanjem možnih rešitev težav, ko se nam računalnik ne zažene pravilno ali sploh ne zažene.

Odstranite nepotrebne računalniške priključke

Preden nadaljujete z diagnostiko, izključite vso računalniško navlako – spletne kamere, zunanje trde diske in USB ključke ali naprave. Računalnik poskusite zagnati samo z miško in tipkovnico, da preverite, ali se težava morda skriva v priključkih.

V nekaterih okoliščinah morda ni kriva naprava, ampak vhod na računalniku. Pojavili so se že primeri, ko se računalnik ni hotel zagnati, če je bilo nekaj priključeno na sprednja vrata USB.

Ponovno namestite strojno opremo

Obstaja verjetnost, čeprav zelo majhna, da so vibracije in tresljaji razrahljali računalniške komponente znotraj ohišja. Če se počutite usposobljene, odprite računalnik in se prepričajte, da so komponente pravilno umeščene v ustrezne priključke. To vključuje RAM, grafično kartico, procesor in kable matične plošče. Odstranite jih v celoti, nato pa vsako posebej priključite in bodite pozorni na tisti značilen zvok, ko se komponenta umesti na priključek.

Računalnik lahko poskusite zagnati tudi brez določene strojne opreme, na primer grafične kartice ali enega od RAM modulov. Tako boste hitreje skrajšali seznam morebitnih krivcev.

Raziščite BIOS nastavitve

Računalnik se vklopi in vidite zagonski zaslon, vendar ne pridete do namizja. Kaj sedaj? Če se vam prikaže na primer napaka, v kateri je navedeno, da računalnik ne prepozna zagonskega pogona, je velika verjetnost, da je operacijski sistem za zagon nastavljen z napačnega shranjevalnega pogona. Napaka se lahko pojavi tudi, če ste pred kratkim spreminjali BIOS nastavitve, na primer navijalne nastavitve.

Prijavite se v BIOS in najprej poskusite resetirati sistem na privzete nastavitve. Prepričajte se, da je »Boot Order« nastavljen na pravi trdi disk, da je vaš RAM prepoznan in da se procesor ne pregreva. Prav tako lahko izklopite funkcijo hitrega zagona, ker je lahko nedavna posodobitev sistema v konfliktu premešala štrene BIOS sistemu.

Vir: <https://www.racunalniskie-novice.com/>

148. Kako izbrati pravi zunanji trdi disk (2. del)

Nadaljujemo z nasveti, kako izbrati pravi zunanji trdi disk za varnostne kopije datotek našega računalnika.

SSD ali HDD

Zunanji diski se delijo v dve kategoriji: HDD in SSD diske. Povedano po domače gre za dva različna načina shranjevanja podatkov in dostopanja do teh.

HDD ("hard drive disk") diski za shranjevanje podatkov uporabljajo vrteče magnetne diske. Prepoznamo jih lahko tudi po vsem dobro poznanem zvoku vrtenja. SSD ("solid-state drive") diski pa uporabljajo majhne celične tranzistorje, ki se odzivajo na električne pulze. Kot pravi že samo ime, nimajo premikajočih se delcev.

SSD diski so precej hitrejši od HDD diskov, hkrati pa so lahko veliko dražji. HDD diski so cenejši, vendar obenem tudi počasnejši in manj odporni na mehanske poškodbe. Če govorimo o zunanjih diskih, je po navadi najboljša izbira SSD disk, razen v resnično specifičnih okoliščinah.

Hitrost prenosa

Poleg kapacitete prostora diska pa je izredno pomemben faktor tudi hitrost prenosa podatkov. Če recimo pogosto prenašamo datoteke iz enega konca na drugega, potem si zagotovo ne želimo, da bi ta prenos trajal predolgo.

Pri hitrosti diska igrata glavno vlogo dve komponenti: tehnologija shranjevanja diska in pa sam konektor. Kljub temu, da so nekateri diski hitrejši od ostalih, v splošnem velja, da SSD diski hitreje procesirajo podatke od HDD diskov. Zunanji SSD diski so po navadi dražji od HDD diskov in imajo manj pomnilniškega prostora.

Ko govorimo o tipu kabla, ki povezuje zunanji disk z računalnikom ali mobilno napravo, po navadi izbiramo med več standardnimi opcijami. Večina diskov danes uporablja USB vmesnik, vendar pa zadnje generacije že vključujejo novo tehnologijo in predvsem ponujajo večjo hitrost prenosa.

USB 2.0 je stari standard in tega se je dobro izogniti, če res ne prenašamo zgolj manjših količin podatkov in še to bolj redko. USB povezavo od 2.0 naprej pa nas lahko hitro zmedejo. Na trgu namreč obstajajo različice USB 3.0, USB 3.1 Gen1, ali USB 3.2 Gen1. Vse te tri so praktično enake, saj nudijo hitrosti prenosa podatkov do 5 Gb/s. Medtem pa imamo še USB 3.1 Gen2 in USB 3.2 Gen2, ki pa omogočata

hitrost prenosa do 10 Gb/s. Najhitrejša opcija, USB 3.2, ali 3.2 2×2, nudi celo 20 Gb/s.

USB-A je najbolj razširjena in hkrati najbolj staromodna različica konektorja. Potem pa je tukaj USB-C, novejši, manjši in nekoliko bolj zaobljen kabel.

Torej, v idealni situaciji bi želeli imeti Thunderbolt 3 povezavo. Če je ta predraga, ali vaša naprava nima USB-C vhoda (ali Thunderbolt 3), iščite USB 3.1/3.2 Gen 2 podporo.

Vir: <https://www.racunalniske-novice.com/>

[Na vrh](#)

NOVIČKE: Prihaja digitalni bon '22 – razkrivamo, kje ga boste lahko izkoristili, Blinda – mobilna avdio knjižnica za slepe in slabovidne, V veljavi nova pravila plačevanja s karticami pri spletnih nakupih, 25 novih ukrepov za digitalizacijo, med njimi so tudi E-volitve

Avtor in sodelavec: *Miha Srebrnjak*

Prihaja digitalni bon '22 – razkrivamo, kje ga boste lahko izkoristili

Digitalni bon '22 je dobroimetje v informacijskem sistemu Finančne uprave, ki ga lahko unovčite za nakup računalniške opreme. Zanj ni potrebno zaprositi in ga ne prejmete v fizični obliki. Namen digitalnega bona je spodbujanje digitalne vključenosti. Vrednost digitalnega bona 22 je 150 €. Do digitalnega bona ste upravičeni, če ste imeli 12. marca 2022 stalno prebivališče v Sloveniji, hkrati pa izpolnjujete enega izmed spodnjih pogojev:

- ste osnovnošolec v 7., 8. ali 9. razredu,
- ste dijak srednje šole,
- ste študent višje šole po predpisih o višjem strokovnem izobraževanju,
- ste študent študijskega programa prve, druge ali tretje stopnje po predpisih o visokem šolstvu ali
- ste stari 55 let ali več in se boste udeležili izobraževanja na področju digitalne pismenosti, subvencioniranega po Zakonu o spodbujanju digitalne vključenosti.

Digitalni bon 22 boste upravičenci lahko unovčili med 15. junijem in 30. novembrom 2022 za nakup nove, rabljene ali obnovljene računalniške opreme. Pod to spadajo prenosni, tablični in namizni računalniki, priklopne postaje za prenosni računalnik, zvočniki, miška, tipkovnica, računalniški zaslon, slušalke z mikrofonom, tiskalnik itd. Celoten seznam naprav je objavljen na viru spodaj.

VIR: <https://www.gov.si/zbirke/storitve/digitalni-bon/>

Blinda – mobilna avdio knjižnica za slepe in slabovidne

Blinda je evropska mobilna storitev s ponudbo avdio knjig za slepe in slabovidne, ki lahko pretakajo in poslušajo zvočne knjige in druge zvočne vsebine. Blinda je projekt osmih partnerskih organizacij iz Slovenije, Nemčije in Hrvaške. Namen projekta je razviti tehnologijo, ki bo slepim in slabovidnim osebam omogočala enostaven dostop do avdio knjig in drugih zvočnih vsebin, prek mobilnih aplikacij Blinda v skladu z Marakeško pogodbo. Projekt financira Evropska unija v okviru programa financiranja Erasmus+.

Mobilna aplikacija Blinda omogoča pretakanje (streaming) in poslušanje avdio knjig in drugih avdio vsebin slepim in slabovidnim uporabnikom. Registrirani uporabniki dobijo dostop do vseh avdio knjig in ostalih avdio vsebin, dostopnih v mobilni aplikaciji Blinda. Registrirani uporabnik je lahko samo oseba, ki je dokazala, da

izpolnjuje pogoje za dostop do avdio knjig v skladu z Marakeško pogodbo. Mobilna aplikacija Blinda je na voljo za Android in iOS naprave.

VIR: <https://www.kss-ess.si/2022/03/blinda-mobilna-audio-knjiznica-za-slepe-in-slabovidne/>

V veljavi nova pravila plačevanja s karticami pri spletnih nakupih

S 3. majem 2022 so se spremenila pravila plačevanja pri spletnih nakupih, ki jo predvideva nova direktiva EU o plačilnih storitvah. Nakupovanje prek spleta je možno le z močno avtentikacijo. Potrošnik tako spletnemu trgovcu sporoči in potrdi, da nakup res opravlja prav on, sam pa je še boljše zaščiten pred goljufijami.

Direktiva EU o plačilnih storitvah je med drugim prinesla dodatne zahteve za potrjevanje spletnih plačil in s tem izboljšala njihovo varnost ter poskrbela za dodatno zaščito potrošnika pred goljufijami, predvsem z zahtevo po uvedbi močne avtentikacije imetnikov kartic v postopku plačil na daljavo. Kupec mora pri plačilu blaga ali storitve potrditi, da to res opravlja on. Slednje potrdi z vsaj dvema od treh načinov za potrditev istovetnosti kupca:

- nekaj, kar ve: geslo, PIN koda, odgovor na varnostno vprašanje,
- nekaj, kar ima: pametni mobilni telefon ali druga mobilna naprava ali
- nekaj, kar je (biometrični podatki).

Potrebno je še dodati, da potrjevanje na zgoraj navedene načine ne bo v uporabi vedno in pri vseh spletnih trgovcih. Direktiva velja zgolj znotraj evropskega in EEA prostora, kar pomeni, da spletni trgovci izven območja EU/EEA niso dolžni izvajati močne avtentikacije pri spletnih plačilih. Prodajalci pa prav tako ne bodo potrebovali izvajati močne avtentikacije v primeru nižjega zneska nakupa ali ponavljajočih se plačil (kot npr. naročnina na digitalne storitve itd.).

VIR: <https://www.24ur.com/novice/gospodarstvo/v-veljavi-nova-pravila-placevanja-s-karticami-pri-spletnih-nakupih.html>

25 novih ukrepov za digitalizacijo, med njimi so tudi E-volitve

Vlada je junija 2021 potrdila prvih 40 ukrepov za digitalizacijo, strateški svet za digitalizacijo pa je zdaj temu dodal še 25 novih. Ti zajemajo ukrepe na različnih področjih – javna uprava, poslovno okolje, izobraževanje in zdravstvo.

Novih 25 ukrepov za digitalizacijo naj bi vlada potrdila na eni izmed prihodnjih sej. Z njimi nameravajo v strateškem svetu do leta 2026 vsem gospodinjstvom omogočiti dostop do širokopasovnega interneta velikih hitrosti in doseči pokritost velike večine prebivalstva in ključnih prometnic z omrežjem 5G pri vseh operaterjih.

Ena izmed večjih novosti pa so referendum in volitve, saj se bodo le-te izvajale tudi elektronsko.

Trgovci in ponudniki storitev bi morali potrošnikom obvezno nuditi možnost brezgotovinskega plačila.

Novosti se nanašajo tudi na javno upravo. Eden izmed ukrepov predvideva digitaliziranje postopka za pridobitev vozniškega izpita.

Na področju sodstva so predlagani spletni prenosi sodnih obravnav in spletna objava sodb, na področju izobraževanja integrirano digitalno učno okolje s sodobno podanimi učnimi vsebinami, na področju zdravstva pa e-zdravstveni karton pacienta in vzpostavitev enotnega sistema, ki bo omogočal elektronsko predpisovanje, dajanje in usklajevanje zdravil.

Vzpostavitev informacijskih platform

Svet za digitalizacijo predlaga tudi vzpostavitev več informacijskih platform kot npr.: za povezovanje slovenske znanosti, za trajnostno poročanje podjetij ter za upravljanje ponudbe in povpraševanja na področju industrijskih ostankov in odpadkov. Vzpostavili naj bi tudi platformo za plačilo avtorskih pravic, kot npr. za področje glasbe.

Z digitalizacijo države je potrebno poskrbeti tudi za kibernetško varnost. Zato naj bi v Sloveniji vzpostavili nacionalni varnostno-operativni center, ki bo osrednja točka za učinkovito obvladovanje kibernetških groženj.

VIR: <https://www.rtv slo.si/slovenija/v-novem-sveznju-ukrepov-za-digitalizacijo-predvidene-tudi-elektronske-volitve/615917>

[Na vrh](#)

MEDNARODNE NOVIČKE: Izboljšave evropskega statističnega sistema, Posvet na temo samovozečih vozil, Nova urbana agenda, Sklad ukrajinske enotnosti pri WBU, Akt o digitalnih storitvah.

Avtor: *Anja Uršič*

Prevod: *Jure Škerl*

Izboljšave evropskega statističnega sistema

Evropska komisija si je za cilj postavila »izboljšano odzivanje na nove informacijske potrebe in pričakovanja uporabnikov«. To namerava doseči s posodobitvijo zakonodaje in razširitvijo načinov, na katere zbira statistične podatke. Podatke bodo zbirali iz novonastalih virov in podatkovnih ekosistemov ter obenem modernizirali svoje statistične metode. Vse to bo komisija dosegla s korenito prenovo pooblastil, ki jih imajo evropski statistični organi.

Z vidika skupnosti slepih in slabovidnih oseb je pri prenovi evropskega statističnega sistema nujno potrebno zagotoviti, da bodo države članice EU upoštevale obveznosti, ki jim jih nalaga Konvencija ZN o pravicah hendikepiranih oseb.

V 31. členu Konvencije, ki govori o zbiranju statističnih podatkov, je zapisano, da bodo »države podpisnice poskrbele za zbiranje ustreznih podatkov za potrebe statističnega in raziskovalnega dela, na podlagi katerega bo mogoče izdelati strategije za uresničitev določil Konvencije.« Obenem so države podpisnice obvezane »zbrane podatke razčlenjevati po ranljivih skupinah in prek tega spremljati napredek pri uresničevanju Konvencije ter identificiranju ovir, s katerimi se srečujejo ljudje z oviranostjo pri uveljavljanju svojih pravic.«

Vir / celoten komentar Evropske zveze slepih je dostopen na naslednji povezavi:

<https://www.euroblind.org/publications-and-resources/position-papers>

Posvet o tehničnih specifikacijah samovozečih vozil

Sredi letošnjega leta bodo v Evropskih uniji začela veljati nova pravila o uporabi sodobnih tehnologij v avtomobilih. Glavna cilja sta izboljšana varnost v prometu in zmanjšanje onesnaževanja, regulacija pa po novem uveljavlja tudi pogoje, ki jih morajo izpolnjevati delno avtomatizirana in samovozeča vozila. Komisija je za mnenje zaprosila tudi Evropsko zvezo slepih, ki je poslala naslednji odgovor:

»Samovozeča vozila bodo na evropskih cestah v prihodnosti vse pogostejša, pričakuje pa se, da bodo izpolnjevala iste zahteve kot tradicionalni avtomobili. Enako kot od voznikov se tudi od samovozečih vozil pričakuje, da se bodo sposobna prilagajati šibkejšim udeležencem v prometu in da bodo zmožna v svoji okolici razpoznavati tudi pešce z okvaro vida.

Vozniki avtomobilov morajo poznati simbol in pomen bele palice, zato jo morajo znati prepoznati tudi samovozeča vozila. Razpoznavanje bele palice, enako kot razpoznavanje kateregakoli prometnega znaka, bi moral biti predpogoj za to, da

samovozečemu vozilu dovolimo vožnjo po javnih cestah. Evropska zveza slepih predlaga, da se ta pogoj eksplicitno zapiše v tehnično regulativo o avtonomnih in digitalno povezanih vozilih.

Vir / več o tem si lahko preberete na naslednji povezavi:

<https://www.euroblind.org/publications-and-resources/position-papers>

Srečanje ZN o uvajanju Nove urbane agende

Hannes Lagrelius, vodja Globalnega programa za razvoj inkluzivnega in dostopnega urbanega okolja je priredil posvet z ekipo Svetovne zveze slepih na temo Nove urbane agende. Na srečanju so začrtali smernice in sprejeli konkretne obljube za izvedbo ukrepov v prihodnjih dveh letih. Program Nova urbana agenda Združenih narodov je izvrstna priložnost, da se načela vključenosti in dostopnosti postavi v ospredje regionalnega, nacionalnega in lokalnega razvoja urbanih okolij.

Objavljamo izsek iz nagovora g. Lagreliusa: »Želim nekaj povedati v imenu Svetovne zveze slepih, ki je ustanovna članica Mednarodne zveze organizacij hendikepiranih (angl. IDA – International Disability Alliance), govorim pa tudi v imenu vseh hendikepiranih ljudi nasploh. Pandemija covida-19 je razgalila globoke strukturne neenakosti. Ljudje s hendikepom predstavljajo več kot 15 odstotkov svetovne populacije. Teh 15 odstotkov je posledice koronavirusne krize občutilo močneje kot nehendikepirani ljudje.

Slišali smo skrb vzbujajoča stališča, da osebe z hendikepom ne morejo prispevati k razreševanju krize, da ne morejo sprejemati samostojnih odločitev in, kar je najhuje, da je potrebno najprej reševati življenje ostalih, šele potem pa pridejo na vrsto življenja hendikepiranih.

Vse to je v ostrem nasprotju s Konvencijo ZN o pravicah ljudi z oviranostmi in tudi z vsemi ostalimi listinami človeštva. Očitno je, da moramo okrepiti globalne napore za doseganje enakopravnosti vseh ljudi. Začrtati moramo konkretne akcije, ki bodo naslovile diskriminatorne in izključujoče prakse ter prepreke, s katerimi se soočajo hendikepirane osebe v naših mestih in naših skupnostih.

Vir / celoten govor Hannesa Lagreliusa si lahko preberete na povezavi:

<https://worldblindunion.org/blog/news/statement-at-the-united-nations-general-assembly-high-level-meeting-on-the-implementation-of-the-new-urban-agenda/>

Sklad za ukrajinsko enotnost pri Svetovni zvezi slepih

Svetovna zveza slepih obsoja rusko invazijo na Ukrajino in se s tem pridružuje večini vlad, organizacij in posameznikov po vsem svetu. Ta nesmiselna vojna bo povzročila

ogromno človeškega trpljenja v Ukrajini in drugod, še zlasti pa so na udaru Ukrajinci, ki so slepi ali slabovidni.

Vojna in hendikep sta tragično povezana. Kot vedno bodo tudi spopadi v Ukrajini povzročili, da bo veliko ljudi postalo hendikepiranih. Koliko, lahko le ugibamo. Koliko življenj bo večno zaznamovanih zaradi povzročanja nepotrebnih telesnih poškodb? Vojna pa ne samo ustvarja nove hendikepirane, tisti, ki so že hendikepirani, med vojno vedno trpijo bolj kot ostali. Slepí in slabovidni v Ukrajini in okoliških državah se trenutno soočajo z nepredstavljivimi izzivi, ki jih še poslabšujejo oviran transport, otežena komunikacija in oviran dostop do informacij.

Svetovna zveza slepih poziva vse vlade in humanitarne organizacije, ki se lotevajo reševalnih akcij, naj v svojih strategijah ne pozabijo na slepe in slabovidne prebivalce Ukrajine. Predstavniki WBU sodelujejo z regionalnimi članicami v naporih, da bi čimbolj podprli vse, ki nudijo pomoč prizadetim.

Že takoj na začetku invazije so pri WBU stopili v stik tako z društví slepih kot s slepimi in slabovidnimi posamezniki ter začeli iskati načine, kako čimbolj pomagati slepim in slabovidnim prebivalcem v Ukrajini in okoliških državah. Vzpostavili so tudi Sklad za ukrajinsko enotnost, s katerim zbirajo prostovoljne donacije, ki se uporabljajo za financiranje neposrednih akcij v sodelovanju z Evropsko zvezo slepih in drugimi organizacijami. Če želite donirati sredstva, lahko stopite v stik z njimi na elektronskem naslovu info@wbu.ngo.

V smislu dolgoročne perspektive bo WBU s partnerji identificirala potrebe in zasnovala ustrezne akcije. Konflikt bo brez dvoma še dolga leta negativno vplival na življenja slepih in slabovidnih Ukrajincev. Pričakujemo lahko povečano povpraševanje po dostopu do podpornih tehnologij, izobraževanju za delo s slepimi in slabovidnimi ter, seveda, povečano pojavnost duševnih stisk in potrebo po psihološki pomoči. V prihodnjih mesecih bo WBU vzpostavila partnerstva za naslavljanje teh in vseh ostalih potreb, ki se bodo še pojavile. Če bi radi pomagali, prosimo, razmislite o donaciji v Sklad za ukrajinsko enotnost. Vsa donirana sredstva bodo šla neposredno za pomoč slepim in slabovidnim Ukrajincem pri ponovnem vzpostavljanju samostojnega življenja, ko bo krize enkrat konec.

Vir: <https://worldblindunion.org/>

Akt o digitalnih storitvah

Evropski invalidski forum v imenu več kot 100 milijonov hendikepiranih prebivalcev EU izraža globoko razočaranje nad dejstvom, da evropskim institucijam pri pisanju Akta o digitalnih storitvah ni uspelo implementirati načela dostopnosti. Namesto da bi splošno dostopnost digitalnih storitev uzakonili kot obvezno, kar bi bilo v skladu s Konvencijo ZN o pravicah hendikepiranih, so pisci akta to načelo vključili zgolj kot prostovoljno odločitev ponudnika storitev in zgled dobre prakse. Evropski invalidski forum poziva institucije EU, naj pred sprejemom končnega besedila nujno še enkrat prevetrijó svoje stališče do tega vprašanja.

Triindvajsetega aprila, dve leti po prvem predlogu akta s strani Evropske komisije, sta Evropski parlament in Svet EU sprejela končno besedilo regulative o digitalnih storitvah ter to označili za prelomen dosežek na področjih nadzora velikih spletnih platform, zaščite uporabnikov spletnih storitev, zagotavljanja svobode govora in digitalnega gospodarstva. Na žalost pa nova regulativa ne ščiti milijonov hendikepiranih ljudi, saj le-ti morda sploh ne bodo imeli dostopa do digitalnih storitev.

Namesto uzakonitve obvezne dostopnosti digitalnih storitev je zakonodajalec v tem primeru namreč izbral drugačno pot ter ukrepe za izboljšanje dostopnosti opredelil kot prostovoljno odločitev ponudnika. Namesto da bi izpolnili obveze do vključevanja hendikepiranih oseb v družbo, ki jim jih nalaga Konvencija ZN, so se odločili, da bodo takšno ravnanje definirali kot dobrodelno dejavnost. S tem so zagotavljanje dostopa do digitalnih storitev prepustili na milost ali nemilost ponudnikov. To je še posebej obžalovanja vredno glede na to, da se EU že ponaša z dobrimi zakonskimi in tehničnimi standardi, na osnovi katerih bi lahko zagotovili dostopnost vsem, tudi hendikepiranim osebam. A namesto da bi gradil na evropski Direktivi o dostopnosti, Akt o digitalnih storitvah pomeni korak nazaj in dobesedno uzakonja možnost za poglobljanje digitalnega prepada med tistimi, ki imajo dostop do novih tehnologij, in tistimi, ki jih digitalna transformacija pušča zadaj. Po številnih zagotovilih, ki so jih prejeli od Sveta EU, posameznih držav članic, Evropskega parlamenta in Evropske komisije, je Evropski invalidski forum globoko razočaran nad zakonsko luknjo, ki ponudnikom tistih digitalnih storitev, ki jih ne ureja Direktiva o dostopnosti, omogoča izogibanje načelu dostopnosti storitev za vse, tudi za hendikepirane osebe.

[Na vrh](#)